אישים באגרות הראי"ה

רבי נחמן מברסלב

מייסד חסידות ברסלב, נינו של הבעל שם טוב, בעל "ליקוטי מוהר"ן" ו"סיפורי מעשיות" · תקל"ב–תקע"א (1772–1810)

1 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

רבי נחמן נולד באי בניסן תקל"ב (1772) במז'יבוז' שבפודוליה, בבית סבו הבעל שם טוב: אמו, פייגה, הייתה בתה של אדל בת הבעל שם טוב, ואביו, רבי שמחה, היה בנו של רבי נחמן מהורדנקא, מתלמידי הבעל שם טוב. בשנת תקנ"ח (1798) נסע לארץ ישראל, הגיע לחיפה בערב ראש השנה תקנ"ט, וישב כחצי שנה בטבריה. הביקור בארץ היה נקודת מפנה במשנתו, ומאז נהג לומר: "כל מקום שאני הולך, אני הולך לארץ ישראל".

בימי חייו עורר רבי נחמן מחלוקת עזה. כשהשתקע בזלטופול, בתחום השפעתו של רבי אריה לייב משפולי, "הסבא משפולי", פרצה ביניהם מחלוקת קשה. הסבא משפולי החל לגבש חרם רבני נגדו, והחרם נבלם רק בהתערבות דודו, רבי ברוך ממז'יבוז', ורבי לוי יצחק מברדיצ'ב. בשנת תקס"ב (1802) בקירוב עבר לברסלב, ושם התקבצו אליו תלמידיו, ובראשם רבי נתן מנמירוב, שכתב את תורתו בספרים "ליקוטי מוהר"ן" ו"שיחות הר"ן". גם דודו, רבי ברוך, חלק עליו לימים, ותלמידי רבי נחמן היו רדופים שנים רבות.

בשנת תק"ע (1810) עבר לאומן, ושם נפטר משחפת בי"ח בתשרי תקע"א, בן שלושים ושמונה. נקבר בבית העלמין הישן של אומן, ליד הרוגי טבח ההיידמקים של תקכ"ח (1768). רבי נחמן לא מינה יורש, וחסידות ברסלב נשארה בלי אדמו"ר. בדורו היו חסידיו מעטים, ורק בדורות האחרונים גדלה החסידות מאוד.

הרב קוק על רבי נחמן מברסלב

רבי נחמן מברסלב נזכר באגרות שבכרכים א'-ד' פעם אחת. בקיץ תרע"ב, כשישב ברחובות, ביקש ממנו סופר מקורות בספרי הקבלה על ארץ ישראל והגאולה. הרב קוק כותב שכמעט כל ספר קבלה עוסק בכך, "כי הקבלה כולה היא צפיית ישועה", ומונה את הספרים העיקריים: הזוהר, התיקונים, "מגלה עמוקות", השל"ה, ספרי המהר"ל מפראג. מספרות החסידות הרב קוק מביא את רבי נחמן בלבד: "בספרות החסידות הרבה לדבר ע"ד א"י מוהר"נ מברסלב, בספריו הרבים ושיחותיו" (כרך ב', אגרת תמז).

על השאלה אם רבי נחמן היה צדיק וקדוש, שעליה נחלקו גדולי ישראל, אין באגרות שבכרכים א'-ד' דיון. מה שידוע מן הרב קוק עצמו בעניין זה הוא אגרת לבנו הרצי"ה, שאינה בכרכים האלה, ובה הרב קוק כותב על "זה האיש הגדול" שתכונתו הפנימית "צריכה לימוד הרבה". האגרת מובאת בדברי הרב אבינר שלהלן.

הרב שלמה אבינר על רבי נחמן מברסלב

"ישנה בזה מחלוקת גדולה אצל גדולי ישראל. שהרי יש אצל רבי נחמן כל מיני דברים לא מובנים ומוזרים. ישנם גדולים היוצאים בחריפות נגדו עם ביטויים מאוד קשים עקב כך". "בחב"ד יוצאים בחריפות נגד רבי נחמן. וכן הסבא משפולה היה מדבר כל יום חצי שעה בגנותו של רבי נחמן, כי באמת דבריו מורכבים ומסובכים, ואפשר להתבלבל מהם". (מקור: שו"ת רבי נחמן (אבינרפדיה))

"אחרים סוברים: רבי נחמן הוא צדיק וגדול, וכל הביטויים האלו שהובאו בקונטרס הם לשון גוזמא". "לכן, רבי נחמן היה צדיק וקדוש, ויש לתרץ דבריו שלא מובנים". "המתנגדים לא מוכנים לתרץ דבריו, ואומרים - לכך בדיוק הוא התכוון. אך אנו לא נאמר כך, אלא נתרץ אותו ונלמד עליו זכות". (מקור: שו"ת רבי נחמן (אבינרפדיה))

"זה מוזכר פעמים רבות בספרים של תלמידיו בעצמם עד שאפילו הוכרח לנדוד, ותלמידיו אף מזכירים שהיו רדופים בחרמות ובנידויים". ועם זאת: "גם מי שאינו ברסלב צריך לכבד את רבי נחמן כי היה אדם גדול וקדוש, ובכלל ריבונו של עולם לא אוהב מלחמות". "רבי נחמן מברסלב היה גאון גדול וקדוש ויש להגן על כבודו ולהודות בענווה שלא מבינים. גם מי שלא ברסלבי צריך לכבדו". (מקור: תורת רבי נחמן (אבינרפדיה))

על יחסו של הרב קוק: "נכון מאוד, הוא למד הרבה את דבריו אך הוא לא היה חסיד ברסלב. גם רבנו הרב צבי יהודה מאוד העריך אותו (לנתיבות ישראל א ריד-רטו) אך לא היה חסיד ברסלב". (מקור: תורת רבי נחמן (אבינרפדיה))

"בהיות רבנו הרב צבי יהודה בישיבת 'תורת חיים', חברו אליו חסידי ברסלב והשתדלו למשוך אותו לחברתם וסדר לימודם. רבנו שאל את מרן הרב קוק על כך, ומרן הרב השיב לו באיגרת שעקב היותו בראשית דרכו אין זה מתאים לו: "הנני מלא תודה על ספר שיחות הר"ן ששלחת לי. כבר עברתי עליו. התכונה הפנימית של זה האיש הגדול, צריכה לימוד הרבה. אבל צריך על זה לב בריא ונפש בריאה והנהגה היגיינית יפה במובן הפסיכי ובמובן הפיזיולוגי וחיבור הגון ומיושר עם שאר עיונים, שהם בעד וכנגד השקפות כאלה, ואז יאירו הדברים כראוי"". (מקור: ערך תורת רבי נחמן מברסלב (אבינרפדיה))

"לכן יש להתרחק משתי קיצוניות: א. לחשוב שהיא מחוץ לתורה. ב. לחשוב שהיא כל התורה. אכן היא חלק אבל לא תמיד הלכה כמותו. לכן מרן הרב קוק הדריך את רבנו הרב צבי יהודה ללמוד את רבי נחמן רק אחרי שלמד את השיטות האחרות הסותרות". (מקור: תורת רבי נחמן (אבינרפדיה))

"הרצי"ה ורבי נחמן מברסלב" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מדוע הזכיר הרצי"ה את רבי נחמן מברסלב בשבח גדול, ומה פירוש הדבר. (מקור: מתוך ספרי הרב)

האגרות

כרך ב', אגרת תמז: לסופר "בן ישראל", בכ"א במנחם אב תרע"ב, מרחובות: הסופר ביקש מקורות בספרי הקבלה על ארץ ישראל והגאולה. בין המקורות מונה הרב קוק את רבי נחמן, שבספרות החסידות הרבה לדבר על ארץ ישראל, בספריו ובשיחותיו.

"בספרות החסידות הרבה לדבר ע"ד א"י מוהר"נ מברסלב, בספריו הרבים ושיחותיו"

ראו גם

שיעור וידאו של הרב שלמה אבינר על תורת רבי נחמן מברסלב. (אבינרפדיה (וידאו))

על חב"ד באגרות. (לדף הנושא)

תולדות רבי נחמן מברסלב. ("רבי נחמן מברסלב", המכלול)

נוסח האגרות – עם ביאור

1 האגרות שבהן נזכר רבי נחמן מברסלב, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תמז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א מנחם אב תרע"ב - רחובות **נמען:** הסופר 'בן ישראל'

כמעט כל ספר קבלה מדבר על ארץ ישראל וגאולה, כי הקבלה כולה היא 'צפיית ישועה'. הרב קוק מפנה לזוהר, לתיקונים, ל'מגלה עמוקות', לשל"ה, למהר"ל (בעיקר 'נצח ישראל'), לר' נחמן מברסלב, ל'שער השמים' של ר' אברהם הירירה, ל'דעת תבונות' של הרמח"ל ול'פתחי שערים' של ר' אייזיק חבר. הרב קוק ממליץ על ספרי ערכים לאיתור 'פנינים לעטרת התחייה הלאומית'.

עיקרי הדברים

- הקבלה כולה צפיית ישועה.
- רשימת ספרי קבלה על ארץ ישראל וגאולה.
- פנינים לתחייה הלאומית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], כ"א מנ"א[2] תרע"ב[3].

כ'[4] הסופר היקר בן ישראל, שלו'[5].

הקשית לשאול [ביקשת דבר קשה] ממני, בהיותי יושב פה ברחובות, מחוסר ספרים, לרשום לך מספרי הקבלה את המקומות המדברים ע"ד[6] א"י[7] וגאולה. אמת הדבר, כי אין כמעט גם ספר-קבלה אחד שלא ידבר ע"ד א"י וגאולה, כי הקבלה כולה היא צפיית ישועה, כראוי לחכמה עליונה, שאינה מתפשרת עם ההוה הלקוי [כראוי לחכמה העליונה, שאינה משלימה עם המציאות הפגומה] כי-אם עולה היא ברוח-ד' אל העתיד המתוקן הנהדר בקודש, וחכמי ישראל לא יוכלו לדבר בחזון אמת ונורא זה כ"א[8] ע"י[9] א"י וגאולה. ראש לכל הלא בס'[10] הזוהר אין כמעט פרשה אחת שלא ידובר בה ע"ד גאולה וא"י[11], ובס' התיקונים [בספר תיקוני הזוהר] במקומות רבים. בס' "מגלה עמוקות" כמעט בכל אופן מרנ"ב אופניו, [בספר "מגלה עמוקות" לרבי נתן נטע שפירא, ובו רנ"ב (252) פירושים לתפילת משה "ואתחנן"] בשל"ה [בספר "שני לוחות הברית" לרבי ישעיה הורוויץ] במקומות רבים, ביחוד בחלק הראשון, בספרי מוהר"ל[12] מפראג, שגם הוא על המקובלים יחשב, אע"פ[13] שסגנונו שונה מרוב בני-גילו, [בני דורו] ביחוד בס' "נצח ישראל". בספרות החסידות הרבה לדבר ע"ד א"י מוהר"ן[14] מברסלב, [רבי נחמן מברסלב] בספריו הרבים ושיחותיו. עוד בס' "שער השמים" לר' אברהם אירירה, [ספר קבלה של רבי אברהם קוהן דה הררה] בס' "דעת תבונות" לרמ"ח לוצטי, [ספר של רבי משה חיים לוצאטו (הרמח"ל)] וס' "פתחי שערים": לאחרון ר'[15] אייזיק חבר. [ספר קבלה של רבי יצחק אייזיק חבר, מתלמידי תלמידי הגר"א] את המקומות הפרטיים קשה לי לציין מבלעדי הספרים תחת ידי. עצתי שתעזר בספרי-הערכים, כמו "ערכי הכינויים" לבעל "סדר הדורות", [ספר מפתח לכינויים שבספרי הקבלה, לרבי יחיאל היילפרין] "קהלת יעקב" לבעל "מלא הרועים", [ספר ערכים בקבלה לרבי יעקב צבי יאליש] "מדרש תלפיות". [ספר ערכים מסודר לפי אלף-בית, לרבי אליהו הכהן מאיזמיר]

בכל אלה תמצא המון רב פנינים שראוים לשבצם בעטרת התחיה הלאומית, שיהיו לחן ולכבוד כשיטפל בהם לוטש אמן [אומן שמלטש אבנים טובות] ובעל-כשרון.

סלח נא, על אשר לא אוכל למלא חפצך הנכבד כראוי. חזק ואמץ בעבודת-הספרות בדרך טובה וישרה, שראוי ללכת בה לבנין האומה וכבודה, ויהי חלקך בין הבונים הנאמנים, בעלי הלב הטהור והרוח הנכון, ויהי ד' עמך.

בכבוד וברכה,

אברהם יצחק ה"ק

באהבה אדר"ש[16] חביבנו הסופר הישיש היקר מר אז"ר[17] [אלתר זאב רבינוביץ, סופר עברי בן הזמן] נ"י[18]. הנ"ל[19]

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרע"ב - השנה תרע"ב (1911/1912)
4. כ' - כבוד
5. שלו' - שלום
6. ע"ד - על דבר
7. א"י - ארץ ישראל
8. כ"א - כי אם
9. ע"י - על ידי
10. בס' - בספר
11. וא"י - וארץ ישראל
12. מוהר"ל - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות ל (כגון לוי / ליב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
13. אע"פ - אף על פי
14. מוהר"נ - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות נ (כגון נתן / נחום / נפתלי / נחמן) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
15. ר' - רבי
16. אדר"ש - אחר דרישת שלום
17. אז"ר - אלכסנדר זיסקינד רבינוביץ (כינויו הספרותי של הסופר)
18. נ"י - נרו יאיר
19. הנ"ל - הנזכר לעיל